

LA DIGNITAT EN LES
ATENCIONS FUNERÀRIES
A CATALUNYA

DOCUMENT

Generalitat de Catalunya
**Consell Assessor
per a la Diversitat Religiosa**

LA DIGNITAT EN LES ATENCIONS FUNERÀRIES A CATALUNYA

CONSELL ASSESSOR
PER A LA DIVERSITAT RELIGIOSA

Document 6

Avis legal

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement 4.0 Internacional (CC BY 4.0) de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, la distribució, la comunicació pública i la transformació per generar obra derivada, sense cap restricció, sempre que se'n citi el titular dels drets (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia). La llicència completa es pot consultar a: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ca>

Document del Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa, 6
La dignitat en les atencions funeràries a Catalunya
Barcelona, setembre de 2021
Coordinació i redacció: Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa

© Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia
justicia.gencat.cat

DL B-

ÍNDEX

LA DIGNITAT EN LES ATENCIONS FUNERÀRIES A CATALUNYA	5
1. LA VOCACIÓ PÚBLICA DELS SERVEIS FUNERARIS	9
2. LA DIGNITAT EN ELS DARRERS MOMENTS DE LA VIDA I LES CELEBRACIONS DE LA MORT	12
3. UNA ACOMODACIÓ RAONABLE DE RITUALS I PRÀCTIQUES	14
4. ELS TEMPS I ELS ESPAIS PER AL RECORD	18
5. RECOMANACIONS	20
EL CONSELL ASSESSOR PER A LA DIVERSITAT RELIGIOSA	23
Funcions del Consell Assessor	
Composició del Consell Assessor	

LA DIGNITAT EN LES ATENCIONS FUNERÀRIES A CATALUNYA

La Constitució de l'Estat espanyol i l'Estatut d'autonomia de Catalunya proclamen la llibertat religiosa com un dels seus principals valors i se la reconeix com a dret fonamental. Partint del principi d'aconfessionalitat de l'Estat, la Llei orgànica de llibertat religiosa de 1980 garanteix la plena llibertat dels ciutadans de poder professar les seves creences. L'Estat no ha de mostrar indiferència en relació amb l'exercici d'aquest dret, sinó que ha d'actuar com a garant d'aquesta llibertat religiosa i de culte.

Com en la resta d'àmbits que formen part de la nostra societat, el fet de poder rebre una atenció funerària d'acord amb les pròpies conviccions i creences toca de ple amb l'exercici d'aquesta llibertat individual. Seguint el principi constitucional, la Llei 49/1978, de 3 de novembre, d'enterraments en cementiris municipals, garanteix que ningú no pot ser discriminat per raons religioses i permet que es puguin fer els rituals específics que determina cada culte emprant les simbologies pròpies; alhora també reconeix el caràcter civil d'aquests espais cementirials i declara els serveis funeraris com a essencials per a la societat.

De manera general, la legislació estatal en matèria de serveis funeraris es fonamenta en el Decret 2263/1974, de 20 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament de policia sanitària mortuòria. La Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases de règim local (article 25.2.k), determina que la competència dels serveis funeraris recau sobre els municipis. El Govern català va aprovar la Llei 2/1997, de 3 d'abril, sobre serveis funeraris, el Decret 297/1997, de 25 de novembre, de Reglament de policia sanitària mortuòria, i el Decret 209/1999, de 27 de juliol, de Reglament dels serveis funeraris municipals. A banda d'aquest marc legal, cal assenyalar que

el Govern espanyol va aprovar el Reial decret llei 7/1996, de 7 de juny, de mesures de foment i liberalització de l'activitat econòmica, que en l'article 22 liberalitza la prestació dels serveis funeraris. Aquesta mesura va tenir una incidència especial en la configuració d'un sector funerari que ha passat a ser gestionat principalment per empreses privades després d'obtenir les concessions municipals pertinents.

Els acords de cooperació establerts entre l'Estat espanyol i els representants de les comunitats evangèliques, jueves i musulmanes l'any 1992 van fer avançar aquest principi de reconeixement i respecte de la pluralitat religiosa en l'àmbit funerari, en establir el dret d'aquestes dues darreres tradicions a disposar de parcel·les específiques en cementiris municipals on poder inhumar els seus difunts.

En aquest sentit, l'aposta ferma durant els darrers anys de la Direcció General d'Afers Religiosos en relació amb aquest àmbit s'ha concretat en l'elaboració de diferents publicacions relacionades amb els cementiris i els serveis funeraris, amb recomanacions concretes en favor del respecte a la diversitat de creences. Igualment, cal destacar el treball de suport i assessorament a tradicions religioses i municipis ofert des d'aquest servei, que s'ha fet des del convenciment que cal avançar vers el reconeixement d'una diversitat que ja és constitutiva de la societat:

“L'adaptació dels nostres cementiris a aquest nou panorama religiós no serà ràpida ni fàcil. En tot cas, no té sentit dilatar-la en el temps. Disposar d'uns cementiris que donin resposta als diferents col·lectius religiosos és una mostra d'una societat que se sap diversa i que accepta aquesta diversitat amb orgull. Una mostra d'un país que vol que cap dels seus ciutadans se senti ignorat ni rebutjat, menys encara en el moment de la mort. Una mostra, en definitiva, d'una societat

madura que sap que la cohesió de la ciutadania ha de ser la primera de les seves prioritats.”

Guia per al respecte a la diversitat de creences als cementiris de Catalunya. Direcció General d’Afers Religiosos, març de 2018, pàg. 6-7.

La situació de crisi excepcional que estem patint a causa de la pandèmia provocada pel coronavirus SARS-CoV-2 ha afectat globalment tots els àmbits socials, i el funerari n’ha estat un d’ells. I no només per la tragèdia que ha provocat la mort de milers de persones, sinó per la forma en què la nostra societat ha hagut de patir davant la impossibilitat de poder acomiadar de manera adequada els nostres difunts. La saturació dels serveis funeraris i la urgència per tal de poder inhumar o incinerar els difunts, junt amb les mesures sanitàries que restringien la possibilitat d’acompanyament i celebració dels rituals funeraris habituals, formen part d’una de les ferides obertes que ha deixat aquesta pandèmia.

Però la pandèmia no només ha tensat la capacitat de resposta de cementiris i serveis funeraris, sinó que ha posat al descobert algunes de les mancances en el reconeixement de la diversitat religiosa en aquest àmbit. La més evident, però no l’única, ha estat la manca d’espais d’inhumació per als difunts musulmans, amb molt poques parcel·les disponibles arreu de Catalunya. El fet que aquest col·lectiu habitualment hagi optat preferentment per la repatriació dels seus difunts a la regió de què eren originaris ha servit durant les darreres dècades com una vàlvula d’escapament que ha diluït l’exigència de disposar de parcel·les reservades en cementiris municipals. La impossibilitat de dur a terme aquesta repatriació dels cossos ha obligat a haver de trobar alternatives d’inhumació en diferents municipis de Catalunya, que han hagut d’habilitar espais en els seus cementiris per acollir aquests difunts.

Tenint present la situació que ha provocat aquesta crisi social i sanitària, i per tal de poder consolidar el principi que proposa que els cementiris i serveis funeraris siguin respectuosos amb la diversitat religiosa i cultural del país, volem proposar una sèrie de reflexions adreçades específicament a les tradicions religioses i als municipis de Catalunya.

1. LA VOCACIÓ PÚBLICA DELS SERVEIS FUNERARIS

Des de la creació dels cementiris moderns a mitjan segle XVIII, desvinculats de les parròquies catòliques i allunyats de les ciutats, aquests espais han acumulat un patrimoni en forma de tombes, sepultures i panteons. Acol·lits a un règim d'ús en termes de propietat o concessió temporal, aquests sepulcres estructuren l'espai dels cementiris municipals. La competència sobre aquests espais segueix estant en mans dels ajuntaments, que a banda del manteniment han d'assumir també la gestió administrativa de les concessions, sovint caducades, i tenir cura dels panteons que es destaquen en termes de patrimoni artístic i/o històric. Amb una significativa part de l'espai disponible immobilitzat per aquests sepulcres, i amb l'imperatiu de seguir oferint places d'inhumació per atendre la seva població, un dels principals problemes que afronten avui dia els cementiris municipals és la disponibilitat d'espai.

Les transformacions en les pràctiques funeràries ja fa temps que estan implementades per part d'hospitals i empreses funeràries, tal com s'observa en el reemplaçament progressiu de les famílies i les esglésies en la gestió de la mort. Avui en dia, la majoria de les persones moren en un hospital (a Catalunya, un 52% l'any 2015), i el 16,8% dels funerals a Barcelona i la seva àrea metropolitana celebrats l'any 2015 van ser funerals civils. L'impuls de les incineracions (que es calcula que representa una mitjana del 40% de les defuncions a Catalunya, molt més en zones urbanes que rurals), suposa un alleujament d'aquesta manca d'espai als cementiris, i incorpora noves formes per tal d'acollir les despulles dels difunts (amb columbaris individuals o col·lectius, o inhumacions ecològiques).

És a dir, de murs endins, els espais cementirials fa anys que s'adapten a les noves pràctiques funeràries, i n'incorporen d'altres que corresponen a altres tradicions religioses no catòliques.

El procés de liberalització dels serveis funeraris iniciat l'any 1996 ha tingut un efecte evident sobre la configuració actual de la indústria funerària a Catalunya.

En primer lloc, ha afavorit la concentració monopolista en una sèrie de grans empreses, sovint participades per capital estranger, que ha anat absorbint les antigues empreses funeràries tradicionals, que es trobaven estretament arrelades al territori.

En segon lloc, la pedra angular sobre la qual està pivotant aquesta indústria són els tanatoris, com a espais alternatius als cementiris, on es poden concentrar els principals serveis funeraris (incloent-hi les incineracions), de manera que els cementiris poden quedar com a espais suplementaris per a les inhumacions. Cal tenir present que, a Catalunya, l'impuls públic per adaptar-se a les noves pràctiques funeràries va precedir la iniciativa privada. Així, el primer tanatori que es va crear a Espanya va ser el de Barcelona, l'any 1968, que va incorporar el concepte de la vetlla del difunt fora de la llar. I també l'any 1983 s'inaugurà el crematori de Collserola, el primer de Catalunya.

I en tercer lloc, amb l'impuls que representen els tanatoris, la indústria funerària no només atén i gestiona l'ordre quotidià de defuncions, on s'inclouen també els serveis de beneficència d'acord amb un principi de responsabilitat corporativa (que s'acostuma a incloure en les condicions de les concessions que signen els operadors funeraris amb els ajuntaments), sinó que també té la capacitat per oferir altre tipus de serveis més

exclusius i personalitzats, que es fonamenten sobre la base del principi de singularitzar cada mort. Oferir un funeral a mida de cada persona, d'acord amb les seves darreres voluntats (una pràctica que a França està prou estesa i que rep el nom de contract obsèques), encaixa perfectament dins d'una societat on l'individualisme esdevé sovint una premissa en molts escenaris de la vida, i també en la mort.

És evident que aquest conjunt de serveis oferts per empreses privades està regit per un mercat lliure, en una concurrència d'operadors funeraris però també d'empreses d'assegurances. Cal tenir present que un percentatge molt important de les famílies catalanes manté una pòlissa d'assegurança de defuncions, per tal de cobrir les despeses que es puguin derivar en el moment de l'òbit.

En aquest context, cal animar els ens locals que siguin curosos en el moment de definir les condicions dels concursos públics que es fan amb els operadors dels serveis funeraris, i exigents a l'hora de supervisar que en l'execució dels contractes es mantenen actius els principis de servei públic que cal mantenir en aquest àmbit.

2. LA DIGNITAT EN ELS DARRERS MOMENTS DE LA VIDA I LES CELEBRACIONS DE LA MORT

Totes les societats i cultures han definit al llarg de la història un model idealitzat de bona mort, on s'expressa la voluntat humana de recerca de significat i de sentit tant espiritual com ètic. La mort, com a darrer instant de la vida, és interpretat segons les tradicions religioses, espirituals o filosòfiques de manera molt diferent, ja sigui com a destí final o com a trànsit a un altre estadi d'existència. El sentit de l'expressió llatina *descans en pau* pren molts significats, que no atenyen exclusivament la persona que mor, sinó també el conjunt dels seus familiars i propers.

Si la bona mort és un anhel, la dignitat en la cura dels moribunds, dels difunts i dels seus familiars i propers hauria de ser entesa com a virtut pública garantida tant pels hospitals (respecte dels darrers moments de la vida) com pels serveis funeraris (una vegada consumada la mort). Proclamar la necessitat d'una mort digna ha estat la reivindicació clàssica dels sectors de la societat que han promogut evitar l'acarnissament terapèutic o, fins i tot, l'aplicació de l'eutanàsia en els casos en què la vida es veia subjecta a haver de ser mantinguda de forma artificial, o quan la persona veu la seva existència condicionada pel dolor, la immobilitat, la dependència extrema o la comunicació. Però la dignitat també s'ha de reclamar per a totes les morts ordinàries, en relació amb les atencions que tota persona ha de rebre durant els seus darrers moments de vida, en les celebracions i rituals que acompanyen la seva mort, així com en l'articulació del record i la memòria.

I aquesta dignitat en les atencions hospitalàries i funeràries s'aconsegueix quan es garanteixen determinades condicions:

1. Una igualtat en el tracte a les persones, independentment de la seva condició social, nacionalitat, pertinença cultural, creença religiosa o motiu de mort. I sense que cap d'aquestes circumstàncies pugui ser causa d'exclusió.
2. Que el cost econòmic dels serveis funeraris no perverteixi el significat principal d'un servei públic essencial, universal per a tota la ciutadania, independentment del nivell de renda, i que no provoqui una càrrega impossible d'assumir pels familiars.
3. El reconeixement de les especificitats que cada persona vulgui observar en el moment de la seva defunció, d'acord amb les seves conviccions religioses, espirituals o filosòfiques, o amb les seves pertinences culturals.

El criteri de respecte a la dignitat no pot limitar-se únicament a la persona que mor, sinó que també s'ha d'estendre als seus éssers estimats, familiars i amics, que l'acompanyen en el seu comiat, i que es veuran reconfortats en veure com les seves darreres voluntats s'han pogut acomplir. La mort digna s'acompanya d'un record i una remembrança també digna, que tota societat deu als seus difunts, i, tal com la pandèmia ens ha posat en evidència, respecte del deure de memòria que Catalunya ha adquirit en relació amb les persones desaparegudes que s'han vist privades d'aquest acompanyament.

3. UNA ACOMODACIÓ RAONABLE DE RITUALS I PRÀCTIQUES

Les transformacions esmentades en les pràctiques funeràries s'han fet sobre la base d'un marc cultural i religiós propi de la tradició catòlica. I la història està marcada per successives exclusions i inclusions dels difunts dins dels recintes dels cementiris catalans, ja sigui per raó de les seves creences, per les causes de la seva mort (les persones que se suïcidaven no eren dignes de rebre sepultura segons la llei canònica) o per ser víctimes dels diferents episodis de confrontació política a Catalunya. L'administració eclesial dels cementiris durant bona part del segle XX va permetre la creació dels anomenats *cementiris civils*, on podien ser inhumats de manera segregada els difunts que no pertanyien a la tradició catòlica. Va ser el cas del cementiri de Sant Andreu a Barcelona, que inicialment va destinar l'any 1919 un recinte per a sepultures de difunts protestants, però que l'any 1939 es va redefinir com a recinte lliure i va passar a rebre inhumacions hebrees. En concret, la tradició jueva ha disposat històricament de recintes als cementiris de la ciutat de Barcelona (el més antic data de 1900, al cementiri de Les Corts). D'altres, com la musulmana, disposen de diverses parcel·les arreu de Catalunya, en aplicació dels acords de cooperació del 1992. Igualment, la comunitat bahá'í de Barcelona disposa d'una parcel·la pròpia al cementiri comarcal de Roques Blanques (el Papiol).

Entre les tradicions esmentades, i tal com s'ha comentat a l'inici d'aquest document, és evident que les comunitats musulmanes, a causa de la seva presència significativa a Catalunya, pateixen directament la manca de parcel·les reservades en cementiris municipals. Això s'ha posat en evidència especialment durant la pandèmia, i ha revelat que en relació amb aquest col·lectiu en concret, la qüestió de la inhumació dels seus difunts encara no està resolta.

Però, a banda de disposar d'espais d'inhumació propis, cal preveure també altres qüestions que formen part de les diferents pràctiques funeràries que són pròpies de tradicions religioses no catòliques.

La primera limitació que es presenta en l'acceptació d'aquestes pràctiques és la que es formula en termes de salut pública. La legislació funerària vigent (en concret, el Reglament de policia sanitària mortuòria del 1974) es defineix sobre la base de les pràctiques funeràries que la doctrina catòlica ha acceptat al llarg del temps i que finalment han esdevingut pràctiques normalitzades en la nostra societat. El fet que l'Església catòlica autoritzés el 1964 la pràctica de la cremació va permetre incloure aquesta pràctica en el Reglament del 1974, però no en l'anterior del 1960, que a més es referia explícitament a les jerarquies eclesials com a responsables dels espais cementirials.

La segona limitació té a veure amb la definició dels cementiris com a espais civils, que passen a dependre dels municipis, d'acord amb la Llei d'enterraments municipals del 1978. Aquesta Llei consagra el principi constitucional de llibertat religiosa en l'àmbit funerari, però implica de facto la pèrdua de protagonisme de les institucions catòliques. L'Església catòlica és desplaçada de la gestió de les pràctiques funeràries, de les quals s'ocuparan altres operadors funeraris. El tanatori substitueix la parròquia a l'hora de fer les cerimònies religioses, i moltes làpides i nínxols ja no incorporen cap mena de simbologia religiosa. És a dir, en l'àmbit funerari també es produeix un evident procés de secularització.

I és en aquest marc on se situa l'encaix de les noves pràctiques i ritualitats aportades per altres tradicions religioses, que sovint troben limitat el seu reconeixement davant un ordenament vigent que és presentat com a indiscutible, quan de fet podria ser revisat, per tal com la seva formulació

va respondre a una realitat social i religiosa concreta, que en determinades qüestions ja no pot ser aplicada sobre una realitat que ha esdevingut molt més plural.

El que cal plantejar entre administracions públiques, operadors de serveis funeraris i tradicions religioses és la possibilitat d'eixamplar el marc de reconeixement legal d'aquesta pluralitat de rituals funeraris. Els aspectes a revisar són diversos. Algunes de les qüestions que mereixen un debat, per tal d'estudiar la seva possible inclusió dins de l'ordenament legal i la pràctica quotidiana, podrien ser:

- l'atenció religiosa i/o espiritual dels moribunds en un context hospitalari (que hauria de complementar les cures pal·liatives que es decideixin, i que busquen el consol d'aquells que són conscients de l'adveniment de la seva mort),
- l'obligatorietat de ser inhumat o incinerat amb taüt sempre que es pugui garantir la màxima seguretat per a la salut pública (que en altres parts de l'Estat espanyol ha deixat de ser-ho, en termes d'excepcionalitat religiosa),
- el període mínim per fer la inhumació (que expressa la voluntat de disposar de temps per dur a terme la vetlla del difunt, i que no totes les tradicions religioses i culturals mantenen),
- la inviolabilitat de les tombes (o l'estipulació d'un règim de concessió temporal d'acord amb les ordenances pròpies dels cementiris),
- les especificitats plantejades en relació amb la cremació del cos del difunt (que no necessàriament s'ha de fonamentar en un procediment d'incineració industrial, sinó també en un cerimonial carregat de significat),
- la purificació del cos del difunt (pel que suposa d'aplicació de rituals que han de fer membres de la seva comunitat cultural o religiosa, i no operaris de les empreses funeràries).

La manera de procedir en aquest sentit seria l'acomodació raonable, que suposaria l'acceptació d'excepcions a l'aplicació uniforme de la llei, i que permetria que aquesta incorporés progressivament la pluralitat cultural i religiosa existent en l'àmbit funerari.

Cal apostar perquè els cementiris i els serveis funeraris a Catalunya siguin respectuosos envers la diversitat cultural i religiosa que acompanya la mort, i que és reveladora de la pluralitat constitutiva de la nostra societat.

4. ELS TEMPS I ELS ESPAIS PER AL RECORD

El record dels difunts forma part del patrimoni de les famílies, mentre que la memòria dels que ens van precedir, com a recordatori col·lectiu, genera pertinença social. Sembla evident que els rituals que despleguem al voltant de la mort no només serveixen per acompanyar el difunt, sinó també per consolar-ne els familiars i amics. Les pràctiques funeràries són més necessàries per als vius que no pas per als morts, que poden morir reconfortats en saber que aquells que deixen enrere reben l'escalf social preceptiu. Aquesta és una circumstància que la pandèmia ha impedit, en no poder ni acompanyar el difunt ni consolar les famílies. Això ha provocat que els dols familiars no s'hagin pogut gestionar i tancar amb normalitat.

Si el reconeixement de la pluralitat de pràctiques funeràries és important, també ho és l'articulació de les formes del record i la memòria dels difunts. Els cementiris són espais instituïts socialment que giren al voltant del record, ja que aquesta és la seva segona principal finalitat (a banda de ser el lloc de repòs dels cossos dels difunts). Però el cert és que el record, com a patrimoni principal de les famílies, s'expressa de maneres molt diferents, en temps i espais diversos, que no sempre se cenyeixen als contextos i a les dates que institucionalment es marquen en el calendari per fer un recordatori dels difunts. La desubicació de les restes del difunt que acompanya la generalització de la incineració i l'incert destí final de les cendres forcen encara més aquesta desvinculació del record amb els espais cementirials.

Però, en el cas de la creació de parcel·les reservades per inhumar els membres de tradicions religioses específiques, la possibilitat de disposar d'un espai propi obre una altra dimensió per tal de poder articular el record i la memòria com a expressió d'una pertinença singular. Perquè

les tradicions religioses reten homenatge als seus difunts articulant cerimònies específiques o tenint cura dels seus espais cementirials. En aquest sentit, cal citar l'exemple de les comunitats jueves catalanes, que han tingut una cura especial pel manteniment de les seves parcel·les als cementiris de Barcelona, i han fet exhumacions per tal d'agrupar les restes dels seus difunts i mantenir la seva memòria al llarg del temps.

Ara que Catalunya ha esdevingut la terra d'acollida de milers de persones estrangeres al llarg del darrer mig segle, i on algunes d'elles també han trobat la mort, caldria plantejar una reflexió en termes de pertinença col·lectiva. Si els cementiris reflecteixen la història i el present de la nostra societat, com si es tractés d'un revers del món dels vius, la presència progressiva d'altres formes d'entendre la mort ha de servir per mostrar el caràcter plural de la societat catalana. I per tal de poder mostrar aquesta imatge, també cal que les diferents tradicions culturals i religioses apostin per articular aquestes pertinences col·lectives en el si dels cementiris, com un espai públic més de la nostra societat. Perquè, tot i que la mort pugui ser interpretada de manera diferent, la seva vivència estableix un innegable comú denominador que compartirem tots plegats. I la clau de volta d'aquesta consciència col·lectiva és apostar per la dignitat que tots mereixem en la vida, des del naixement fins als darrers dies, i també en la mort.

5. RECOMANACIONS

Les recomanacions següents són una forma de concretar les reflexions anteriors, tant en una dimensió de present com de passat i de futur, i s'adrecen a municipis, empreses de serveis funeraris i comunitats religioses a Catalunya:

De cara al present

Municipis

- Atendre les demandes de parcel·les reservades per a la inhumació dels difunts de les comunitats religioses, segons el que indiquen els marcs legals vigents.
- Vetllar perquè els serveis oferts pels operadors funeraris amb concessions municipals s'ajustin al sentit de servei públic essencial i perquè el cost no sigui oneros per a les famílies amb rendes modestes.

Empreses funeràries

- Cal que la separació que s'estableixi entre les eventuais parcel·les per a la inhumació reservades per criteris religiosos sigui distintiva (emprant separacions vegetals i rètols informatius), però no rotunda (en forma de murs o recintes tancats).
  - Cal que el respecte de les diversitats culturals o religioses no sigui un servei específic, sinó que s'incorpori per defecte en tots els serveis funeraris bàsics.
-

-
- Comunitats religioses**
- Millorar el coneixement de l'àmbit funerari, del marc legal que el regula i de les institucions i empreses que en formen part.
  - Cal que les demandes en l'àmbit funerari siguin concretes i ben estructurades, ja sigui per reclamar una parcel·la reservada o bé per sol·licitar un servei específic.
-

De cara al passat

-
- Municipis**
- Reivindicar la memòria diversa de tots els difunts i fer dels cementiris uns espais per a la remembrança i la commemoració col·lectiva.
  - Tenir present la diversitat religiosa, espiritual i ètica en els memorials col·lectius.
-

- Empreses funeràries**
- Que la preservació del record i la memòria dels difunts figuri també dins del seu rang de serveis.
  - Col·laborar amb les tradicions religioses en relació amb la celebració del record dels seus difunts.
-

- Comunitats religioses**
- Mantenir la cura dels espais cementirials propis, com a responsabilitat comunitària.
  - Apostar pel record i la memòria dels difunts com a forma de crear pertinença col·lectiva.
-

Municipis

- Mantenir l'assessorament en l'àmbit funerari ofert per la Direcció General d'Afers Religiosos als municipis, en coordinació amb les entitats municipalistes i amb les diputacions.
- Elaborar un pla estratègic per tal de potenciar que els cementiris catalans introdueixin pràctiques i serveis respectuosos amb la pluralitat cultural i religiosa.

Empreses funeràries

- Integrar les formes d'inhumació ecològica com una opció més juntament amb la incineració i les inhumacions clàssiques, que pot ser compatible amb diferents formes d'expressió espiritual.
- Incorporar en el disseny dels espais cementerials i tanatoris àmbits que permetin l'organització de celebracions religioses i espirituals diverses, així com espais de remembrança dels difunts que reflecteixin la diversitat.

Comunitats religioses

- Articular mecanismes formals de gestió comunitària de la mort en el si de les comunitats religioses, fonamentats sobre la solidaritat col·lectiva i amb la voluntat d'evitar imprevistos i urgències.
  - Potenciar l'arrelament mitjançant la inhumació en parcel·les delimitades en cementiris municipals, per tal de revertir la tendència a la repatriació dels cossos als països d'origen.
-

EL CONSELL ASSESSOR PER A LA DIVERSITAT RELIGIOSA

Funcions del Consell Assessor

El Decret 184/2013, de 25 de juny, de reestructuració del Departament de Governació i Relacions Institucionals, a l'article 62, estableix les funcions del Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa:

“El Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa, creat pel Decret 326/2011, de 26 d'abril, i configurat com a òrgan col·legiat assessor del departament competent en matèria d'afers religiosos en la implementació de les polítiques en matèria d'afers religiosos relacionades amb les diferents esglésies, confessions i comunitats religioses que aconsegueixen la seva activitat a Catalunya, té la composició, les funcions i el règim jurídic previstos en aquest Decret.

Són funcions del Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa:

- a. Assessorar o informar la persona titular del departament de la Generalitat de Catalunya competent en matèria d'afers religiosos de la Generalitat sobre les qüestions que li siguin plantejades.*
- b. Proposar les actuacions o els plantejaments que consideri adequats en el marc de les relacions amb les diferents esglésies, confessions i comunitats religioses que aconsegueixen la seva activitat a Catalunya.*
- c. Assessorar i donar suport, a petició de la persona titular del departament de la Generalitat de Catalunya competent en matèria d'afers religiosos, en les relacions de col·laboració o de cooperació que impliquin la participació del Govern o del Parlament de Catalunya en institucions de l'Estat o en organitzacions internacionals.”*

Composició del Consell Assessor

El Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa es va crear l'any 2011. Des del seu inici és presidit pel doctor Francesc Torralba i Roselló i en formen part catorze persones expertes més:

Francesc Torralba i Roselló

(Barcelona, 1967) Doctor en Filosofia per la Universitat de Barcelona i doctor en Teologia per la Facultat de Teologia de Catalunya. Professor de la Universitat Ramon Llull de Barcelona. Ensenya Història de la Filosofia Contemporània i Antropologia Filosòfica i alterna la seva activitat docent amb l'ofici d'escriure. Director de la Càtedra Ethos d'ètica aplicada a la Universitat Ramon Llull. Forma part de diversos comitès d'ètica. El 2011 va ser nomenat per Benet XVI consultor del Consell Pontifici de la Cultura de la Santa Seu. Publica en diverses revistes especialitzades i també és molt present en els mitjans de comunicació. Al llarg de la seva trajectòria professional ha rebut diferents premis d'assaig en llengua catalana i ha publicat més de setanta llibres de filosofia sobre temes molt variats. Està essencialment preocupat per articular una filosofia oberta al gran públic que pugui alternar profunditat i claredat alhora.

Fatima Ahmed

(Tetuan, Marroc, 1967) Ha assolit el Grau superior de formació professional d'Administració d'Empreses i el Postgrau de Lideratge de Gestió Política (UAB). Coordinadora del servei de mediació intercultural de l'Associació Sociocultural Ibn Batuta (1996-2012). Des del 2013 és presidenta de l'Associació Intercultural Diàlegs de Dona. L'any 2015 va guanyar el Premi ASPÀSIA en defensa de l'equitat de gènere. Membre com a convidada experta del Consell Municipal d'Immigració de l'Ajuntament de Barcelona. Membre del Grup Interreligió del Raval.

Lena de Botton Fernández

(Barcelona, 1976) Doctora en Sociologia per l'École des Hautes Études en Sciences Sociales (EHESS) de París. Professora del Departament de Teoria Sociològica, Filosofia del Dret i Metodologia de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona. Coordina el Grup de Diàleg Interreligiós del Centre Especial en Teories i Pràctiques Superadores de Desigualtats (CREA) de la Universitat de Barcelona. Les seves línies d'investigació se centren principalment en els àmbits d'immigració, identitat cultural, dona immigrant, diàleg interreligiós i escola inclusiva. Destaquen sobretot les seves contribucions al voltant de les aportacions que les dones musulmanes estan fent al discurs feminista internacional.

Cinto Busquet i Paredes

(Girona, 1961) Prevere catòlic, membre del Moviment dels Focolars i responsable de la Parròquia de Calella (Maresme). Llicenciat en Química i en Filologia Catalana (UAB) i doctor en Teologia Fonamental (Tòquio/Roma), especialitzat en teologia de les religions i diàleg interreligiós. Té publicat en italià l'assaig sobre budisme japonès *Incontrarsi nell'Amore*, i en català les obres d'espiritualitat *A l'Orient a l'Occident* i *Piulades al Vent*. Ha exercit la docència en centres universitaris de Catalunya, Itàlia i Japó.

Miquel Calsina i Buscà

(Torroella de Montgrí, 1970) Rector de set parròquies del Baix Empordà, director de la revista *Qüestions de Vida Cristiana* i membre del Patronat de la Fundació Joan Maragall. També és professor de la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals Blanquerna (Universitat Ramon Llull) i del Màster en Diàleg Interreligiós, Ecumènic i Cultural de l'Institut Superior de Ciències Religioses de Barcelona. Ha estat delegat episcopal de mitjans de comunicació social a la diòcesi de Girona.

Montse Castellà i Olivé

(Sant Feliu de Llobregat, 1955) Llicenciada en Liberal Arts (Columbia University). Ha estat membre de Trafil, grup de recerca de la UAB dedicat a la traducció i a la transferència cultural del budisme tibetà. Traductora i editora de textos budistes. Autora de nombrosos articles sobre budisme i diàleg interreligiós. Cofundadora i actual vice-presidenta de la Coordinadora Catalana d'Entitats Budistes. Presidenta de Sakyadhita Spain, associació internacional de dones budistes, així com de l'Associació UNESCO per al Diàleg Interreligiós i Interconviccional.

Manuel Delgado Ruiz

(Barcelona, 1956) Catedràtic d'Antropologia a la Universitat de Barcelona. Llicenciat en Història de l'Art i doctor en Antropologia per la mateixa universitat. Postgrau en Psicologia Social a la Facultat de Medicina de la UB. Estudis de tercer cicle en la Section de Sciences Religieuses de l'École Pratique des Hautes Études, Sorbona de París. Des del 1986, professor d'Antropologia Religiosa al Departament d'Antropologia Social de la UB. Director del grup de recerca consolidat GRECS, Grup de Recerca en Exclusió i Control Socials.

Ruth Giordano Torres

(Barcelona, 1962) Llicenciada en Teologia i copastora de l'Església Evangèlica Unida de Terrassa. Conferenciant especialitzada en comunicació i *coaching* i formadora en lideratge. La seva docència se centra en la Bíblia i la teologia, la intel·ligència emocional i la resolució de conflictes. Des del 2009 presideix la Unió d'Esglésies Baptistes de Catalunya. És gerent del Global Leadership Summit, moviment mundial per donar eines al lideratge.

Daniel Giralt-Miracle

(Barcelona, 1944) Llicenciat en Filosofia i Lletres (UB) i en Ciències de la Informació (UAB) i diplomad en Disseny i Comunicació a Alemanya (Hochschule für Gestaltung d'Ulm). Ha treballat en el camp de la crítica i la història de l'art, ha estat professor a la UB i a la UAB i ha organitzat exposicions d'art i disseny en l'àmbit nacional i internacional. Entre altres responsabilitats en la gestió cultural pública i privada, ha estat director del Museu d'Art Contemporani de Barcelona i comissari general de l'Any Internacional Gaudí. És acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona i de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona. El 2013, la Generalitat de Catalunya li atorgà la Creu de Sant Jordi. El 2017, el GTER li concedí el Premi en Convivència i Diàleg Interreligiós.

Maria del Mar Griera i Llonch

(Sabadell, 1978) Professora del Departament de Sociologia de la UAB i, des de l'any 2016, directora del grup de recerca ISOR – Investigacions en Sociologia de la Religió, que elabora el Mapa religions de Catalunya per encàrrec de la Direcció General d'Afers Religiosos. Ha rebut diversos premis i mencions per la seva recerca en el camp de la sociologia de la religió, la diversitat religiosa, les noves formes d'espiritualitat, la identitat i la política en l'Europa contemporània.

Francesc Xavier Marín i Torné

(Gironella, 1963) Doctor en Filosofia, diplomad en Ciències de la Religió i expert professional en cultura, civilització i religió islàmiques. És professor de la Universitat Ramon Llull –on és investigador principal del Grup de Recerca «Identitat i Diàleg Intercultural»– i dels Instituts superiors de ciències de la religió de Barcelona i de Vic. També és professor de diversos cursos de màster i postgrau sobre immigració, educació

intercultural i desenvolupament a l'Àfrica. Ha estat professor convidat d'islam a la Universitat de Barcelona i a la Universitat Autònoma de Barcelona. Exerceix de secretari de la FAR (Associació Interconfessional per a l'Estudi del Fet Religios) i és membre d'honor de les associacions ETHNOS i ORIGENS.

Yaratullah Monturiol i Virgili

(Barcelona, 1961) Islamòloga. Autora de diversos llibres i articles. Conferenciant internacional des del 1994 sobre islam, dones, espiritualitat, diàleg interreligiós i interculturalitat. Cofundadora i presidenta de la primera comunitat de dones musulmanes a Catalunya (1994-2001) i de la primera mesquita independent de dones a Europa (1998-2001). Directora del 1r Congrés de Dones Musulmanes (Barcelona 1999) i del 1r Congrés de Feminisme Islàmic (Barcelona 2005). Representant oficial de la FEERI a Catalunya (2005). Vicepresidenta de l'Associació UNESCO per al Diàleg Interreligiós (2001-2009) i membre del Consell assessor del Parlament de les Religions del Món (Barcelona 2004). Fundadora de l'Associació per al Desenvolupament del Feminisme Islàmic (2004-2012) i del Grup Internacional d'Estudis sobre Dona i Islam (GIERFI 2008-2012). Docent des del 2015 per la Càtedra Unesco en Ciències Sagrades (Buenos Aires, Argentina).

Jordi Moreras Palenzuela

(Barcelona, 1965) Doctor en Antropologia Social per la Universitat Rovira i Virgili, de la qual és professor del Departament d'Antropologia, Filosofia i Treball Social. Màster en Estudis Euro-Àrabs per la Universitat de Girona. Entre el 1995 i el 2001 va ser coordinador de l'Àrea de Migracions de la Fundació CIDOB, i ha estat tècnic a la Direcció General d'Afers Religiosos en dos períodes diferents (2002-2004 i 2018-2019). És especialista en l'estudi de les comunitats musulmanes a Catalunya i en

la gestió de la pluralitat religiosa, i ha publicat nombrosos treballs sobre aquest àmbit.

Rosa Rius Gatell

Professora titular de Filosofia a la Universitat de Barcelona i integrant del Seminari Filosofia i Gènere, des de la seva fundació, l'any 1990. La seva tasca investigadora s'articula al voltant de dos eixos: la filosofia del Renaixement i el pensament de les dones en diversos períodes de la història, en especial, els segles XII-XVI i XX.

Joan-Andreu Rocha Scarpetta

(Bogotà, Colòmbia, 1965) Degà de la Facultat de Treball Social i Educació Social Pere Tarrés de la Universitat Ramon Llull de Barcelona. Doctor en Ciències de la Comunicació (Barcelona) i en Història de les Religions (Roma) i diplomad en Estudis Àrabs i Islàmics (Roma). Professor convidat de la Pontifícia Universitat Gregoriana de Roma, de la Universitat Europea de Roma i de la Universitat de Teheran. També és professor invitat del Centre d'Estudis de la Mística d'Àvila (CITES). Les seves àrees d'especialització se centren en la comunicació intercultural, la fenomenologia de les religions des d'un punt de vista social i geopolític, els mitjans de comunicació i les religions i el periodisme religiós. És també el coordinador del **Fons filmogràfic de les religions**.

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

www.gencat.cat/afersreligiosos

afersreligiosos